

УДК 327 (450).095

Дар'я Кузнєцова

ІТАЛІЯ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Після завершення «холодної війни» Італія переоцінила свою зовнішню політику та намагається вийти на світову арену у зовсім іншому амплуа, на відміну від досить пасивного учасника міжнародних відносин. Італія поставила собі нову мету – стати генератором ідей, дій і безпеки, а не тільки споживачем, тобто пасивним учасником блоків і угод.

За останні роки зовнішня політика Італійської республіки характеризувалася значним посиленням міжнародної активності в Європу й інших країнах світу. На основі виробленої італійським урядом нової зовнішньополітичної ідеології, відповідно до якої система міжнародних відносин характеризується завершенням періоду стратегічної невизначеності після краху біполярності та переходом до нової системи міжнародних відносин, заснованій на інтересах концепції основних акторів. Зайняти одне з таких провідних місць і прагне Італія. Вищесказане є підтвердженням того, що на сьогоднішній день ця тема є досить актуальною.

Отже нашою метою є висвітлення та аналіз зовнішньої політики Італії у сучасних міжнародних відносинах.

Досліджуючи роль Італії у міжнародних відносинах на сучасному етапі, враховуючи безпосередньо, національну політику країни у контексті ЄС, О. Барабанов [1] проаналізував основні напрямки зовнішньополітичного курсу країни, який перш за все пов'язаний з пріоритетами ЄС. Категоричною є думка автора, що Італія займає фактично проамериканську позицію, доказом чого є підтримка активізації військового виміру ЄС. Через економічні проблеми деяких країн-членів ЄС останнім часом виникають передумови для зміни status-quo Євросоюзу. Особливо гостро ці тенденції простежуються у південних країнах-членах, зокрема в Італії. Ця проблематика фрагментарно розглянута у монографії М. Пітухіної [7]. Зазначені автори виявили чітку направленість на тісне співробітництво з інститутами ЄС у сфері національних

інтересів країни.

У постбіполярний період в офіційних документах Італія все частіше заперечує традиційну пасивність своєї зовнішньої політики та декларує «власний внесок у світову політику», активність і самостійність у цій сфері, вихід з фарватеру політики НАТО та ЄС. З'являється нова ідеологія, все частіше у документах державних посадових осіб та у виступах відомих науковців фігурують такі нові поняття, як «універсалізм італійського зразка», «глобальне бачення» Італії, яка проголошує себе «активним учасником процесів глобального виміру». У червні 2000 року італійський міністр закордонних справ Ламберто Діні визначив під час свого виступу у сенаті базові положення нової офіційної зовнішньополітичної концепції, суть якої полягає у тому, що «біполярний світ змінився світом протагоністів, членом якого є й сама Італія», викресливши себе зі списку «середніх держав» [1].

На сьогодні Італія є членом ООН, групи «Великої вісімки», ЄС, ОБСЄ, Ради Європи, НАТО й інших міжнародних, європейських і регіональних організацій, впливовим гравцем на світовій та європейській аренах. Об'єктивною передумовою для реалізації зовнішньої політики Італії є економічні показники держави: потужна промисловість, розвинуте сільське господарство та високорозвинений науковий потенціал. Утім, слід зазначити, що одним з суперечливих факторів впливу на зовнішню політику країни є обмеження італійського суверенітету у багатьох аспектах і належність країни до зони інтересів США, що заважає, особливо, після глобальної фінансової кризи, реалізації зовнішнього політичного курсу країни.

На сучасному етапі італійська політика спрямована на розширення міжнародного співробітництва й інтеграції, зміцнення стабільності, миру та безпеки, вирішення глобальних проблем і надання допомоги країнам, які цього потребують. Для реалі-

зації своїх фінансових інтересів Італія співпрацює з міжнародними інституціями та організаціями, такими як ЄС і країнами, що розвиваються [2].

Головним зовнішньополітичним пріоритетом для Італії залишається:

- участь у західних структурах, насамперед – в ЄС і НАТО;
- посилення участі та впливу на Балканах та у Середземномор'ї.

Європейський напрямок у зовнішній політиці Італії отримав новий імпульс до розвитку ще у другій половині 80-х рр. у період ерозії біполярності. Слід зазначити, що Італія разом з іншими країнами-членами ЄС активно брала участь в інституційному «будівництві» ЄС, а саме у підготовці Амстердамського (1997 р.) та Ніццького (2001 р.) договорів, які представляли разом комплексну реформу структури та функцій Європейського Союзу [3].

З 2001 р. і до другої половини 2003 р., коли Італія очолила ЄС, у Союзі по черзі головували Бельгія, Іспанія, Данія та Греція. За час її головування були прийняті робочі програми й озвучені основні напрямки діяльності, однак, лише підсумком бельгійського головування стало створення нового органу, покликаного реформувати загальний політичний склад Євросоюзу, – Конвенту, який очолив колишній президент Франції Валері Жискар д'Естен. Д'Естен разом з двома своїми заступниками – Джуліано Амато та Жан-Люком Дехаеном і представниками від кожної держави-члена Європейського Союзу – приступили до розробки європейської конституції.

Процес розробки документа, його підписання були продиктовані об'єктивними факторами – без цього найважливішого документа неможливе подальше існування Європейського Союзу після його масштабного розширення у 2004 р. Прийняття Конституції Європи стало також головним пріоритетом Програми головування Італії в ЄС у другій половині 2003 р., уряд Італії намагався зробити все, щоб домогтися якнайшвидшого її підписання, проте, у визначені терміни досягти цієї мети не вдалося. Багато політичних оглядачів назвали непідписання крахом і неспроможністю

Союзу. На що президент Франції Жак Ширак відповів: «Вся історія європейської інтеграції – це низка провалів, але ще не було ходу назад». Тим не менш, своїм головуванням Італія все ж посприяла тому, щоб питання прийняття та підписання основного закону, нарешті, було розглянуте [4].

С. Берлусконі і Ф. Фраттіні виступили з ідеєю про відродження так званого «духу засновників» Євросоюзу. Мова йшла про те, щоб шість країн, які стояли біля витоків європейської інтеграції, виробили б спільні пропозиції з нової реформи ЄС напередодні його розширення. Зокрема, італійці запропонували створити офіційну посаду міністра закордонних справ ЄС, який би об'єднав існуючі тоді посади комісара з зовнішніх справ і високого представника з СЗППБ. Інша ідея зводилася до створення «зони єврооборони», з тим, щоб країни ЄС оформили свої території як єдиний військовий простір, тобто прийняли би на себе зобов'язання з колективної оборони за аналогією зі статтею 5-ою статуту НАТО і ЗЄС. Наступна італійська пропозиція зводилася до розробки чіткого механізму субсидіарності та підпорядкування між усіма національними парламентами ЄС та Європарламентом [5].

Отже, у своїй європейській політиці Італія намагалась показати на найвищому рівні, що її зовнішньополітична стратегія піддається конструктивній перебудові та переосмисленню «італійського внеску» у світову політику. Італія – співзасновниця ЄС та член багатьох міжнародних організацій. У процесі реалізації своєї зовнішньої політики одночасно впливала і на інтеграційні процеси в Європі, є родоначальником створення та підписання багатьох нормативно-правових актів і документів ЄС. Завдяки тому, що Італія завжди проводила політику активної інтеграції в економічну та політичну сфери ЄС, на сьогоднішній день ця країна є активним актором багатопольярного світу на арені міжнародних відносин.

Окрім країн ЄС Італія також робить акцент на співробітництві з країнами Центральної та Східної Європи, це пов'язано з активними позиціями та бажаннями країн ЦЄС щодо вступу в ЄС.

Ще одним з основних векторів, на який спрямованні інтереси Італії, є країни Середземномор'я. Ще з давніх часів проблеми Середземноморського регіону завжди займали одне з найважливіших місць у зовнішній політиці Італії. Після закінчення холодної війни ситуація як у Європі, так і в Італії істотно змінилася. Трансформації сталися як у переоцінці зовнішньополітичних орієнтирів, так і в усвідомленні таких понять, як національні інтереси та національна безпека [6].

Середземноморський регіон втратив для Заходу значення першочергового стратегічного об'єкту. Проте італійські експерти у зовнішньополітичній сфері сформулювали нові загрози для безпеки Італії у постбіполярний період: претензії Туреччини на роль лідера у регіоні; фрагментація Середземномор'я на субрегіони; своєрідне змагання між Середземномор'ям і Центральною та Східною Європою за отримання масштабної західної допомоги та підтримки для свого розвитку; збільшення внутрішньої конфронтації та нестабільності у низці ісламських країн регіону у результаті припинення радянської економічної та військової допомоги тощо. Звідси активізація уваги Італії до середземноморських проблем [7].

Насамперед італійці наголошують на важливості Середземномор'я як південного кордону для всього Європейського Союзу. Італійське керівництво закликає до того, щоб всі члени ЄС, а не лише його південні країни, допомагали народам Середземномор'я з метою, «щоб вони йшли разом з нами по дорозі миру» [8].

ЄС максимально узгодив свою політику у регіоні Середземномор'я. З цього періоду велика увага приділяється регіону Середземномор'я, де Італія є субрегіональним лідером. Італійці запропонували модель «європейського світу» для реалізації у Середземноморському регіоні, який відіграє для цієї країни важливу роль. У зв'язку з цим робиться акцент на розвитку різних форм співробітництва. Особливу значимість у цій перспективі набуває і прагнення італійців підкреслити важливість Середземномор'я як південного кордону для всього Європейського Союзу у цілому [9].

Поряд із Середземномор'ям Італія бере

активну участь у регулюванні конфліктів на Близькому Сході та зміцненні безпеки у регіоні. Серед пріоритетних завдань зовнішньої політики Італії у регіоні Близького Сходу та Середземномор'я можна назвати наступні:

– Посилення зниження напруженості в арабо-ізраїльському конфлікті, встановлення «холодного миру» між арабськими країнами та Ізраїлем.

– Прискорення політичної, економічної та соціальної модернізації у країнах регіону.

– Сприяння релігійно-культурному діалогу ісламського та західного світів.

– Встановлення нового «нафтового порядку», що був би здатний забезпечити найбільш ефективний розподіл і споживання нафтових ресурсів і капіталу.

– Залучення агентств країн Південного Середземномор'я в економіку Євросоюзу [10].

Отже, Італія має безпосередню зацікавленість і можливість тією чи іншою мірою брати участь у контролі над ситуацією у регіоні Середземномор'я та Близького Сходу. Це спричинено передовсім тим, що будь-які конфлікти у цьому регіоні призведуть до вкрай небажаного для Італії збільшення міграційних потоків. Окрім того, Італія зацікавлена в економічному розвитку середземноморських країн й у поступовій торгово-фінансовій інтеграції їх з ЄС.

Зовнішня політика Італії традиційно має економічне спрямування, у ній переважає прагнення до відкритого торговельного та гуманітарного співробітництва з усіма можливими сторонами. Окрім того, Рим усвідомлює, що без участі у миротворчому процесі на Близькому Сході він не зможе повною мірою скористатись правом участі у розподілі політичних та економічних сфер впливу всередині країн регіону. На початку XXI ст. Італійська Республіка значно розширила цю участь, збільшивши загальну кількість італійського миротворчого контингенту у декілька разів. Підтримуване Італією поступове залучення країн ЄС до військових регіональних місій зустріло лояльне ставлення з боку Сполучених Штатів та Ізраїлю. Цей факт може бути розцінений як успіх італійської дипломатії.

Можливо, у перспективі він ознаменує початок більш наполегливої зовнішньополітичної діяльності Італії та досягнення нею більш високого статусу у міжнародній і регіональній політиці.

Таким чином, ми можемо прослідкувати значні зміни у поведінці Італії, як учасника міжнародних відносин. У постбіполярний період Італія стала грати активну роль у вирішенні багатьох проблем сучасності, які постали перед неї та іншими країнами світу, активізувала свої зусилля щодо набуття ролі лідера серед країн регіону та міжнародного співтовариства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барабанов О.Н. Италия после холодной войны: от «средней державы» к «миру протагонистов» / О.Н. Барабанов // МГИМО(У) МИД России. – М.: РОССПЭН, 2010. – С.159.
2. Протопопов А.С. Внешняя политика Италии после Второй мировой войны / А.С. Протопопов. // М.: Изд-во соц.-экон. лит., 1963. – С.320.
3. Adriatic-Ionian Initiative. Sustainable

Development of the Adriatic and Ionian Seas region. – 2004. – Режим доступа: <http://www.unep.org/gc/gcss-viii/Slovenia%20IWRM.pdf>

4. Арбатова Н.К. Европейский Союз и региональные конфликты / Н.К. Арбатова, А.М. Кокеев. – М.: ИМЭМО РАН, 2011. – С.143.

5. Interviews with Italian Officials. The Enlargement Agenda 2000. October, 2000. – Режим доступа:

www.tepsa.eu/report/Report%20of%20Activities%202006.doc.

6. Любин В.П. Внешняя политика Италии в трудах С. Романо / В.П. Любин. – 5 февраля 2004. – Режим доступа http://alestep.narod.ru/lubin/romano_memo.htm

7. Питухина М. Выберет ли Италия Евросоюз? / М. Питухина. // LAP. – 2011. – С.168.

8. Трофимова О.Е. Эволюция средиземноморской политики Евросоюза: путь от сотрудничества к интеграции / О.Е. Трофимова. – М.: ИМЭМО РАН, 2011. – С.122.

9. Italy ready to meet requests for military aid // FT.com. – 2001. – 10 October.

10. Ильинский М.М. Сильвио Берлускони – Премьер Италии / М.М. Ильинский. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – С.587.

Кузнцова Дар'я *Італія у сучасних міжнародних відносинах*

Стаття розкриває зовнішню політику Італії на сучасному етапі. Автор проаналізував зміну політики Італії, відносини Італії з країнами регіону, її роль та позиції на міжнародній арені.

Ключові слова: Італія, ЄС, країни Середземномор'я, зовнішня політика, НАТО

Кузнцова Дарья *Италия в современных международных отношениях*

Статья раскрывает внешнюю политику Италии на современном этапе. Автор проанализировал изменение политики Италии, отношения Италии со странами региона и ее роль и позиции на международной арене.

Ключевые слова: Италия, ЕС, страны Средиземноморья, внешняя политика, НАТО

Kuznetsova Daria *Italy in modern international relations*

The article reveals the foreign policy of Italy, relations between Italy and countries of the region and her role and positions at the international stage.

Keywords: Italy, EU, Mediterranean countries, Foreign policy, NATO

Рецензенти:

Грозев К.І., доктор наук, доцент

Тригуб О.П., д.і.н., доцент

Надійшла до редакції 10.02.2013 р.